

ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਪਾਤਰ—

ਘਨੀਸ਼ਾਮ ਸੇਠ

ਬਲਦੇਵ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ

ਕਮਲਾ ਵਤੀ

ਕੈਲਾਸ਼ ਵਤੀ

ਹਰੀਆ

ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਦਿੱਲੀ। ਸੇਠ ਘਨੀਸ਼ਾਮ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ। ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਅਰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੰਦਰਲੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਪੌੜੀਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਨੁਕਰ ਵਿੱਚ ਪਿਆਨੋ ਅਰ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਛੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਰਦਾ ਉਠਣ ਤੇ ਕਮਲਾ ਵਤੀ ਕਾਊਚ ਤੇ ਬੈਠੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਹੈ — ਅਧਖੜ ਉਮਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਅਗੇ ਪਏ ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਦੀ ਕੂਹਣੀ ਟਿਕਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਤਲੀ ਉੱਤੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ਰਖ ਕੇ ਬੜੀ ਸੋਚੀ ਪਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਅਚਾਨਕ ਪਰਦੇ ਪਿਛੋਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਹਲੀਆਂ ਕਾਹਲੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੱਧਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਵਾਜ਼ਾਂ—ਮਿਲਾਪ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਆ ਗਿਆ।

ਅਮ੍ਰੀਕਨ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪੜ੍ਹੀਏ ਟ੍ਰੀਬੀਊਨ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਮੀਮਾ ਲਉ ਜੀ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਅਖਬਾਰ ਤੇ ਤਤੀਆਂ ਤਤੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਭਾਤ ਲਓ

ਜੀ ... ਖਾਸ ਜ਼ਮੀਮਾ ਆ ਗਿਆ ... ਰੂਸ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਧਮਕੀ
ਦੇ ਦਿਤੀ ... ਤਾਜ਼ਾ ਹਾਲਾਤ ਪੜ੍ਹੀਏ ... ਤੀਸਰੀ ਜੰਗ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ... ਖਾਸ ਜ਼ਮੀਮਾ ਆ ਗਿਆ ... ।

(ਕੈਲਾਸ਼ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਘਬਰਾਈ ਹੋਈ
ਅੱਖਾਂ ਮਲਦੀ ਮਲਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ੨੫-੨੬
ਸਾਲ ਦੀ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਹੈ ਤੇ ਉਜਲਾ ਲਿਬਾਸ
ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ)

ਕੈਲਾਸ਼—(ਉਬਾਸੀ ਲੈਂਦੀ ਹੋਈ) ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਿਆ ਨੇ ਨੀਂਦਰ
ਖੜਾਬ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ — ਕਿਹੀ ਕਾਵਾਂ ਰੋਲੀ ਚੁਕ ਲਈ ਨੇ । ...
(ਅਚਾਨਕ ਕਮਲਾ ਵਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰ ਕੇ) ਭੈਣ ਜੀ !
ਭੈਣ ਜੀ ! ਕੀ ਪਏ ਸੋਚਦੇ ਓ ?

ਕਮਲਾ—(ਅਚਾਨਕ ਤੜਬੁਕ ਕੇ) ਹੈਂ ! ਰਾਮ, ਰਾਮ । ਕੀ ਆਖਿਆ ਈ
ਕੈਲਾਸ਼ ?

ਕੈਲਾਸ਼—(ਉੱਚੀ) ਵੇ ਹਰੀਏ, ਹਰੀਏ, ਵੇ ਹਰੀਏ !

(ਨੌਕਰ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਹਰੀਆ—ਦਸੋ ਬੀਬੀ ਜੀ !

ਕੈਲਾਸ਼—ਵੇ ਭੈੜਿਆ, ਵੇਖੀਂ ਤਾਂ ਸਹੀ ਇਹ ਕਾਹਦਾ ਰੋਲਾ ਏ ...
ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ ਆਉਂਦੀ ।

ਕਮਲਾ—ਹਰੇ ਰਾਮ, ਰੋਲਾ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਏ ।

ਹਰੀਆ—ਬੀਬੀ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਜਾਹ, ਪਤਾ ਤਾਂ ਲਿਆ ਕੀ ਆਫਤ ਆ ਗਈ ਏ ।

ਕਮਲਾ—ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਖਬਰ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਰਾਮ ਹੀ ਭਲੀ ਕਰੇ ।

ਹਰੀਆ—ਆਹੋ ਜੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਖਾਸ ਜ਼ਮੀਆ ਪਏ ਆਖਦੇ ਨੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਵੇ ਤੂੰ ਪਤਾ ਤੇ ਲਿਆ, ਇਥੇ ਖਲੋਤਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਏਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਂ ਟੈਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੱਖ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ।

ਹਰੀਆ—(ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਹਛਾ ਬੀਬੀ ਜੀ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਮਗਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ) ਵੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਅਖਬਾਰ ਲਿਆਵੀਂ ।

ਹਰੀਆ—(ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਉੱਚੀ) ਹੱਛਾ ਜੀ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਬੈਠਦੀ ਹੋਈ) ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਕਜੀਏ ! ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਚੈਨ ਲੈਣ ਦੇਂਦੇ । ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਦੋ ਘੜੀ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਹੀਓਂ ਖਵਰ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਲਿਆ ।

ਕਮਲਾ—ਇੰਨੀ ਵਡੀ ਰਾਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਏ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੋਇਆ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਭੈਣ ਜੀ ਅਜ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਉਦਾਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਓ ।

ਕਮਲਾ—ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੈਲਾਸ਼, ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ । ਬਲਦੇਵ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਤਸਵੀਰ ਪਿਆ ਬਣਾਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇਧਰ ਆ ਬੈਠੀ ਆਂ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਨਹੀਂ ਭੈਣ ਜੀ ਕੁਝ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਏ । ਤੁਹਾਡਾ ਚਿਹਰਾ ਪਿਆ ਦਸਦਾ ਏ ।

ਕਮਲਾ—ਐਵੇਂ ਬੈਠੀ ਰਾਮ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਈ ਸੋਚਦੀ ਸਾਂ । ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ) ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਮਰਾ ਹੱਥੀਂ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਬਣਾ ਕੇ ਸਜਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਸੱਭ ਕੁਝ ਲਾਇਲਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਨਿਜ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਦਾ ਤੇ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਜ਼ਰਾ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ) ਛੱਡੋ ਵੀ, ਜੋ ਹੋਇਆ ਸੋ ਹੋਇਆ। ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਤਰ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਾਰੀਗਰੀ ਏ ਹੋਰ ਬਬੇਰੀਆਂ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ।

ਕਮਲਾ—ਹੁਣ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਏ, ਰਾਮ ਜਾਣਦਾ ਏ, ਅਜ ਇਹਦਾ ਪਿਉ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫੁਲਿਆ ਨਾ ਸਮਾਂਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਜੰਗ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਹੀ ਨਾ ਆਏ ਤੇ ਮੈਂ ਉਡੀਕਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। (ਬੋਲਦਿਆਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਰੋਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਕੈਲਾਸ਼—ਭੈਣ ਜੀ, ਰੱਬ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲਦਾ ਏ? (ਗੱਲ ਬਦਲਦੀ ਹੋਈ) ਹਾਂ, ਤੇ ਅਜ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ... ਜਾਓ ਉਤੇ, ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣਗੇ।

(ਕਮਲਾਵਤੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਠ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਕਮਲਾ—ਹੇ ਰਾਮ !

ਕੈਲਾਸ਼—(ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਕਾਊਚ ਨਾਲ ਢਾਸਨਾ ਲਾਂਦੀ ਹੋਈ) ਵਾਹ ਕਰਮਾਂ ਦਿਆ ਬਲੀਆ, ਰਿੱਧੀ ਖੀਰ ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ ਦਲੀਆ।

(ਹਰੀਆ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਹਰੀਆ—ਬੀਬੀ ਜੀ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਕੇ) ਲੈ ਆਇਆ ਏਂ ਅਖਬਾਰ ?

ਹਰੀਆ—ਲੈ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਬਾਉ ਹੁਰਾਂ ਲੈ ਲਿਖੈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਆ ਗਏ ਨੇ ? ਕਿਥੇ ਨੇ ?

ਹਰੀਆ—ਐਹ ਨਾਲ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ
ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਹ ਤੇ ਭੈਣ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾ ਕੇ ਦੇਹ ।

ਹਰੀਆ—(ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਹੱਛਾ ਜੀ !

(ਘਨੀਸ਼ਾਮ ਸੇਠ ਸਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅੰਦਰ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ
ਹੈ । ਅਮੀਰਾਨਾ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਹੱਥ
ਵਿੱਚ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ) ਕੈਲਾਸ਼ ! ਕੈਲਾਸ਼ !

ਕੈਲਾਸ਼—(ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਕੇ ਮੁਸਕਾਂਦੀ ਹੋਈ) ਆ ਗਏ ਓ ਜੀ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਕੈਲਾਸ਼ ਬੱਸ ਹੁਣ ਤੇ ਮੌਜ ਬਣ ਗਈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਗੱਲ ਕੀ ਐ ? ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਓ ?

(ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਹੈਟ ਕਿੱਲੀ ਤੇ
ਟੰਗ ਕੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਕੋਲ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ— ਅਜ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਤਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਅਸਮਾਨ ਸਿਰ ਤੇ
ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ।...ਸੁਣਾਓ ਫੇਰ, ਹੋਇਆ ਕੀ ਐ ?

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਹੋਇਆ ? ਤੀਸਰੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਲਗਣ ਲਗੀ ਏ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ) ਤੀਸਰੀ ਜੰਗ ? (ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦਾ ਹਰ ਥਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਰੂਸ ਨੇ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਹਛਾ ? (ਅਖਬਾਰ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ) ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਰੂਸ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਟ ਦਾ ਜੁਆਬ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਅਖਬਾਰ ਰਖਦੀ ਹੋਈ) ਫੇਰ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਲਗੀ ਕਿ ਲਗੀ ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਕੈਲਾਸ਼, ਮੇਰੀ ਕੈਲਾਸ਼ । ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੈਂ ਨਾ ਕਾਰ ਲੈਣੀ ਐ, ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋ ਲਵੀਂ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਪਰ ਜੇ ਜੰਗ ਲਗ ਗਈ ਤਾਂ ਕਾਰਾਂ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣਗੀਆਂ । ਪਿਛਲੀ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮਾਲ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣਾ ਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ । ਬਦੇਸ਼ੀ ਮਾਲ ਆਉਣਾ ਬੰਦ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਚੌਣੇ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮਾਲ ਵੇਚਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ । ਬਜ਼ਾਰ ਇੰਨਾ ਮੰਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਏ ਕਿ ਆਨਾ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਲਭਦਾ । ਜੰਗ ਲਗ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪਣੀ ਮਿੱਲ ਚਲਾਵਾਂਗੇ । ਫੇਰ ਘਟੋ ਘਟ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾਵਾਂਗੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ) ਹਛਾ ? ... ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਛੀ ਲੱਖ ਤਾਂ ਬਣਾ
ਈ ਲਓਗੇ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ । ... ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਨੇ
ਨਾਲ ਲੱਦ ਦਿਆਂਗਾ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਸੈਰਾਂ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ।

(ਕੈਲਾਸ਼ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ । ਮੈਂ
ਬੜੇ ਚਿਰ ਦਾ ਪਿਆ ਸੋਚਨਾ ਕੋਈ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ
ਬਣਵਾਈਏ ਤੇ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਰਹੀਏ । ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ
ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਕਾਂ ਕਾਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ, ਗੋਡੇ ਗੋਡੇ ਗੰਦ
ਪਿਆ ਰਹਿੰਦੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਜ਼ਰੂਰ, ਜ਼ਰੂਰ । ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬੁਝੀ ਏ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਨਖਰੇ ਨਾਲ) ਫੇਰ ਮੰਨਿਆ ਜੋਤਸ਼ੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਕੈਲਾਸ਼—(ਲਾਡ ਨਾਲ ਹੱਥ ਫੜਦੀ ਹੋਈ) ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜੋਤਸ਼ੀ
(ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ) ਹੱਛਾ ਫੇਰ ਜੋਤਸ਼ੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ
ਵੇਖੋ ਨਾ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਏ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ? (ਹੱਥ
ਅਗੇ ਕਰਦੀ ਐ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੱਥ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ) ਦੇਖ ਬੀਬੀ,
ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਦਾ ਵਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਏ । ਤੇਰੀ
ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਲਕੀਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਏ । ਬਸ ਹੁਣ
ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਹੋਰ ਚਮਕਣ ਦੇ ਦਿਨ ਆ ਗਏ
ਨੇ ਪਰ ਇਕ ਵਿਘਨ ਹੈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਫੇਰ ਕੀ ਕਹੀਏ, ਜੋਤਸ਼ੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ !

ਘਨੀਸ਼ਾਮ-ਇਸਦਾ ਉਪਾ ਬੜਾ ਆਸਾਨ ਏ । ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਉਠ ਕੇ
ਪਤੀ ਦੇਵ ਨੂੰ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾਂ ਕੀਤਾ ਕਰੋ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਤੀ ਦੇਵ
ਦੇ ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼

ਕੈਲਾਸ਼-(ਹੱਥ ਛੁਡਾ ਕੇ) ਹਟੋ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਸਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ
ਦਿਤੀ ਏ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਮੋਚੀ ਆਂ ?

(ਦੋਵੇਂ ਹਸਦੇ ਹਨ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ-(ਜਜ਼ਬੇ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿੱਚ) ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਹੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ।
ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਹਰ ਸਾਲ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜਾਂ
ਦੀਆਂ ਸੈਰਾਂ ਕੀਤਾ ਕਰੇਗੀ । ਇਕ ਕੋਠੀ ਦਿੱਲੀ ਬਣਵਾਵਾਂਗੇ
ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਿਮਲੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼-ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦਿੱਲੀ ਬਿਤਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਜ
ਏ ? ਪਹਾੜ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕੋਠੀ ਹੋਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ-ਆਹੋ, ਕੌਣ ਰੋਜ਼ ਦਿਹਾੜੀ ਹੋਟਲਾਂ ਦੇ ਕਰਾਏ ਭਰਦਾ ਰਹੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼-ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨੈਣੀਤਾਲ ਚੰਗਾ ਲਗਦੈ । ਕਿਹਾ ਸੁਹਣਾ
ਨਜ਼ਾਰਾ ਏ । ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੈਣੀਤਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਨੀ ਆਂ ਤਾਂ
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੀਲ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ
ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਦਰਖਤ ਘੁੰਮਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ-ਕੈਲਾਸ਼, ਦੌਲਤ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਵਗਣ ਲਗੈ । ਜੇ ਰੱਬ ਦੇਵੇ
ਤਾਂ ਨੈਣੀਤਾਲ ਵੀ ਕੋਠੀ ਖਰੀਦ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ । ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ
ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਲਾਲ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਪਹਾੜੀ
ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਨੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਸੋਚੀ ਪੈ ਕੇ) ਪਰ ਇਹ ਦਸੋ, ਜੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ
ਦਿਤੇ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਫੇਰ ?

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਫੇਰ ਸਗੋਂ ਮੌਜ ਐ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ
ਵਿਕਣਗੀਆਂ, ਹੋਰ ਭਾਅ ਵਧਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਖੱਟੀ ਹੀ
ਖੱਟੀ ਐ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਨਾ ਨਾ, ਮੈਂ ਬਲੈਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਆਂਗੀ। ਜਾਨ ਸੂਲੀ
ਤੇ ਟੰਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਜੇ ਫੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਵਾਹ, ਤੂੰ ਵੀ ਕਮਲੀ ਐਂ। ਇੰਨਾ ਬੋੜਾ ਜਿਗਰਾ ? ਇਹ
ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਤੂੰ ਮਸਤ ਰਹੁ, ਮੈਨੂੰ ਇਹਦੀ ਜਾਚ
ਆਉਂਦੀ ਏ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਤੁਸੀਂ ਅਗੇ ਵੀ ਬਲੈਕ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਓ ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ
ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ?

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਕਮਲੀਏ, ਰੋਏ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਮਾਂ ਵੀ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ।
ਬਿਨਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੇ ਏਨੀ ਕਮਾਈ ਵੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ
ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਇਲਾਜ ਜਾਣਨਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਤਾ
ਭੌਂਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਉਹਦੇ ਅਗੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ
ਸੁੱਟ ਛਡਿਆ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਹਸਦੀ ਹੋਈ) ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਨਾਲੇ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੋਟੇ ਵੀ ਬਣਨਗੇ,
ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਠੋਕੇ ਵੀ ਮਿਲਣਗੇ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ
ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਆਇਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਦਾ
ਭਣਵੱਈਆ ਅਜ ਕਲੂ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੈ। ਉਹਦੀ
ਵਾਕਫੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਕੰਟਰੈਕਟ, ਪਰਮਿਟਾਂ ਵਗੈਰਾ

ਲਵਾਂਗੇ; ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਰਖ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਵੀ ਠੇਕੇ ਲਏ ਸਨ ?

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਲਏ ਤਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੰਮ ਰਾਸ ਹੋਣ ਈ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਭੈੜੀ ਜੰਗ ਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ । ਰੱਬ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਐਤਕੀ ਰੱਜ ਕੇ ਸੱਧਰਾਂ ਲਾਹਵਾਂਗਾ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਪਿਛਲੀ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ । ਓਦੋਂ ਵਰਗੀ ਲੁੱਟ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮਚਣ ਲਗੀ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਤੂੰ ਵੇਖਦੀ ਰਹੁ ਕਿਵੇਂ ਚਕਰ ਚਲਦੈ ।

(ਹਰੀਆ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਹਰੀਆ—ਬੀਬੀ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਲਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਦਿਐ । ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਲਦੀ ਆਓ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਬਲਦੇਵ ਕੀ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਏ ?

ਹਰੀਆ—ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਉਹਨੂੰ ਆਖ, ਹੁਣੇ ਆਈ । (ਨੌਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਪਾਗਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ... ਸਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਬਸ ਰੰਗ ਘੋਲ ਕੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਨਾਉਣ ਲਗਾ ਰਹੂ । ... ਇਹੋ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜੀਹਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਆਉਣ ... ਵਿਹਲਾ ... ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਆਰਟ ਹੈ । ਆਰਟ ਤਾਂ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਏ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਨਿਰਾ ਖਪਤ ਸਮਝਨਾ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ) ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ
ਤਾਂ ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਨੇ।
ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਬਨਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ
ਹੋਈ ਹੈ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਪਰ ਫੈਦਾ ਕੀ ? ਏਨਾ ਵਕਤ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰ
ਵਿੱਚ ਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । ਕਦੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ
ਤਸਵੀਰ ਕਿਸੇ ਨਮਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਕ ਜਾਏ ਤਾਂ ਵਿਕ ਹੀ ਜਾਏ ।
ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਰਈਸ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਦਾਨ ਹੁੰਦੇ ... ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਕਲਕਤੇ ਦੀ ਨਮਾਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਲਦੇਵ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ । ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ
ਸਨ, ਇਉਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਏ ਜਿਵੇਂ ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਦੇ ਫੁੱਲ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਗੁਲਦਸਤੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਫੁੱਲ ਸੁੰਘਦਾ ਹੋਇਆ) ਫੁੱਲ ...
ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਸੁਹਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ
ਖੁਸ਼ਬੂ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਲਗ ਰਹੀ ਏ । ਕੈਲਾਸ਼ ਅਜ ਮੈਂ
ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਆਂ । ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਏ ਜੀਹਦੀਆਂ ਮੈਂ
ਸੁਖਣਾ ਸੁਖਦਾ ਸਾਂ । ਜੰਗ ਲਗੇਗਾ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਈ
ਪੈਸਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਚਲ ਅਜ ਸਿਨੇਮਾ ਚਲੀਏ, ਚਲੋਂਗੀ ?

ਕੈਲਾਸ਼—ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਘੜੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ) ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋਵਾਂ ? ਅਜੇ ਤਾਂ ਕਾਫੀ
ਵਕਤ ਐ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਣੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਨੀਆਂ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ-ਹਰੀਏ, ਓ ਹਰੀਏ ।

ਹਰੀਆ-(ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ) ਦਸੋ ਜੀ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ-ਹਰੀਏ, ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਦੇ, ਮੈਂ ਨਹਾਉਣੈ ।
(ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ) ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਵੇਰ
ਨਹਾਈਏ ਨਾ ਤਾਂ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। (ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਕੈਲਾਸ਼-(ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ) ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੇਰਾ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਆਵੇਂ ਤਾਂ ਛੱਤ ਪਾੜ ਕੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ।

(ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕਮਲਾਵਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਕਮਲਾ-ਕੈਲਾਸ਼, ਵੀਰ ਆ ਗਿਆ ਏ ।

ਕੈਲਾਸ਼-ਆਹੋ ਭੈਣ ਜੀ, ਐ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਣ ਗਏ ਨੇ ।

ਕਮਲਾ-ਤੇ ਖਬਰ ਕੀ ਆਈ ਏ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ?...ਰਾਮ ਸੁਖ ਰੱਖੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼-(ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੀਸਰੀ ਜੰਗ ਲਗਣ
ਲਗੀ ਏ ।

ਕਮਲਾ-(ਹੱਥ ਮਲਦੀ ਹੋਈ) ਹਾਇ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂ । ਹੇ ਰਾਮ, ਫੇਰ ਇਹ
ਚੰਦਰੀ ਜੰਗ ਲਗਣ ਲਗੀ ਏ ?

ਕੈਲਾਸ਼-ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਏ ? ਇਥੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜੰਗ ਲਗਣੀ ਏ ?

ਕਮਲਾ-ਤੇ ਬੱਲਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਏ ? ਰਾਮ ਨਾ ਕਰੋ,
ਜੇ ਇਥੇ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਬੰਬ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਆ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ
ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਜਾਣ । ਜੰਗ ਦਾ ਨਾਂ
ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੰਬ ਜਾਂਦਾ ਏ । ਰਾਮ, ਰਾਮ,
ਹਰੇ ਰਾਮ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਪਰ ਕਈਆਂ ਤਾਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਪੈਸੇ ਖੱਟ ਲੈਣੇ ਨੇ ।
ਪਿਛਲੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕਈ ਲਖਾਂ ਪਤੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ।

ਕਮਲਾ—ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕੈਲਾਸ਼, ਪਰ ਉਹੀ ਹਿਸਾਬ ਹੈ ਜਿਵੇਂ
ਜੋਕਾਂ ਖੂਨ ਪੀ ਕੇ ਮੋਟੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਰਾਮ
ਬਚਾਵੇ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ) ਜੋਕਾਂ ? ਖੂਨ ?

ਕਮਲਾ—ਜਦੋਂ ਬਲਦੇਵ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆ
ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਰੀਝਾਂ ਸਨ ਕੈਲਾਸ਼ । ਮੈਂ
ਸੋਚਦੀ ਸਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ, ਬਲਦੇਵ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ,
ਹੱਥੀਂ ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਗੇ ਤੇ...ਆਪ (ਰੋਣੀ ਆਵਾਜ਼
ਵਿਚ) ਪਰ ਇਸ ਚੰਦਰੀ ਜੰਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਮੇਰੇ
ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ...ਰਾਮ ਜਾਣੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ
ਕਿੰਨੀਆਂ ਬਦਕਿਸਮਤ ਹੋਣਗੀਆਂ; ਸ਼ਾਇਦ ਕਈਆਂ ਮਾਵਾਂ
ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁਤਰ...ਸ਼ਾਇਦ ਕਈਆਂ ਸਜਵਿਆਹੀਆਂ ਦੇ
ਸਿਰ ਦੇ ਸਾਈਂ...ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਖਤਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਲਦੇਵ ਨੂੰ
ਪਾਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਣਨੀਆਂ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਕੁਝ ਅਫਸੋਸ ਵਿੱਚ) ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਲਿਖੀ ਨੂੰ ਕੌਣ
ਟਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਕਮਲਾ—ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਮਤ
ਦੀ ਲਿਖੀ ਨੂੰ ਟਾਲੇ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ
ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ? ਲੀਡਰ ਮਜ਼ੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਂਦੇ ਨੇ,
ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਰਾਮ ਜਾਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸ ਜੁਗ
ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਬਲਦੇਵ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚੋਂ ਚਿਠੀਆਂ

ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ...ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਰਹਿ ਗਈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ?

ਕਮਲਾ—ਇਹੋ ਜੰਗ ਦਾ ਹਾਲ । (ਜਜ਼ਬੇ ਵਿਚ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਫੀਤੇ ਫੀਤੇ ਹੋ ਕੇ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ।...(ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ) ਰਾਮ ਬਚਾਵੇ...ਹੁਣ ਤੀਸਰੀ ਜੰਗ ਲਗੇਗੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਤੋਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਬਕੇ ਬਲਣਗੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਕਾਲੇ ਭੂਤ ਟੈਂਕ ਇਨਸਾਨੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਤ ਮਿਝ ਨੂੰ ਘਚੋਲਦੇ ਦੌੜਾਂ ਲਗਾਉਣਗੇ... ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਸਹਿਮ ਤੇ ਡਰ ਵਿੱਚ) ਬੱਸ ਕਰੋ ਭੈਣ ਜੀ ਬੱਸ ਕਰੋ । ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਦਿਲ ਘਟਣ ਲਗ ਪਿਆ ਏ । ਜੰਗ ਮੌਤ ਦਾ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਏ ।

ਕਮਲਾ—(ਹੱਥ ਜੋੜਦੀ ਹੋਈ ਉਪਰ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ) ਹੇ ਰਾਮ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ ।

(ਬਲਦੇਵ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਪਲਾਸਟਰ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਤ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਖੁਰਚਦਾ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਬਲਦੇਵ—(ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ) ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠੋ ਓ, ਮਾਮੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਦ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਤੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ... ।

ਬਲਦੇਵ—ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਦਿਆਂ ... ਹਰੀਏ ... ਹਰੀਏ ... ।

ਹਰੀਆ—(ਆ ਕੇ) ਦਸੋ ਜੀ।

ਬਲਦੇਵ—ਜਾਹ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਲੈ ਆ।
ਸਟੈਂਡ ਸਣੇ ਹੀ ਚੁਕ ਲਿਆਵੀਂ। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ)

ਕੈਲਾਸ਼—ਬਿਹ ਕੀ ਬਣਾਨ ਲਗਾ ਏਂ ?

ਬਲਦੇਵ—ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦਾ ਬੁੱਤ ਏ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਕ
ਅਮਨ ਸਭਾ ਬਣਾਈ ਹੈ ਨਾ। ਸਲਾਹ ਸੀ, ਸਭਾ ਦੇ ਦਫਤਰ
ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਮਨ ਪਸੰਦਾਂ ਦੇ ਬੁੱਤ ਬਣਾ ਕੇ
ਰਖੀਏ।

ਕਮਲਾ—ਪਰ ਕਾਕਾ ਹੁਣ ਤੇ ਅਮਨ ਭੰਗ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਏ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਬਲਦੇਵ ਤੂੰ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ?

ਬਲਦੇਵ—(ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ) ਕੀ ?

ਕੈਲਾਸ਼—ਅਜੇ ਹੁਣੇ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਜਮੀਮਾ ਆਇਆ ਏ, ਤੀਸਰੀ ਵੱਡੀ
ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਲਗੀ ਏ।

ਬਲਦੇਵ—ਹੈਂ ? (ਬੁਤ ਹੱਥੋਂ ਡਿਗ ਕੇ ਟੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਲਦੇਵ ਕਊਚ
ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤੀਸਰੀ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ? ... ਅਫਸੋਸ ...।

ਕੈਲਾਸ਼—ਜੇ ਸਚਮੁਚ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਹੀ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਬਲਦੇਵ—(ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਭਲ ਕੇ) ਫੇਰ ? ... ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੇ
ਹੁਨਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ। ਸਦੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬਣੀਆਂ ਆਰਟ ਦੀਆਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ... ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ
ਸਾੜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ... ਕਲਾ ਮੰਦਰ ਫੂਕੇ ਜਾਣਗੇ ...
ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁਟੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ... ਵੇਖੋ ਨਾ,
ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? .. ਮੌਤ,

ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ । ਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ
ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਤੇ ਤਮਗੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ... ਜੰਗ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਹੈ । ...

ਕਮਲਾ—ਠੀਕ ਆਖਨਾ ਏ ਬੇਟਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰਾਮ ਹੀ ਬਚਾਵੇ ।

ਬਲਦੇਵ—ਯਾਦ ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਜੰਗ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਕੈਲਾਸ਼—ਕੀ ?

ਬਲਦੇਵ—ਜਪਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਅਰ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਤੇ
ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਸਨ ... ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਤੋਂ
ਮਿਟ ਗਏ ... ਇਕ ਜੀਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ ਬਚ ਸਕਿਆ ।...
ਤੇ ਕੀ ਪਤਾ ਸਾਡੀ ਵੀ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਵੇ ... ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਬਲਦੇਵ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅਗੇ ਹੱਥ ਦੋਂਦੀ ਹੋਈ) ਚੁੱਪ ਕਰ, ਚੁੱਪ
ਕਰ । ਕੀ ਚੰਦਰੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮੂੰਹੋਂ ਕਢ ਰਿਹਾ ਏਂ ।

ਕਮਲਾ—ਕਾਕਾ ਛੱਡ ਪਰੇ, ਕੋਈ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ।

ਕੈਲਾਸ਼—(ਦਰਦ ਭਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ) ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਇਹ ਭਿਆਨਕ
ਦੌਰ ਫੇਰ ਚਲੇਗਾ ? ਕੀ ਇਹੋ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਏ ?

(ਬਲਦੇਵ ਉਠ ਕੇ ਟਹਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਫੁੱਲ ਸੁੰਘਦਾ
ਹੈ । ਹਰੀਆ ਤਸਵੀਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਬਲਦੇਵ
ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੇਖ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ ।)

ਬਲਦੇਵ—ਉਹ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖਸਬੂ ਕਿੰਨੀ ਮਸਤੀ ਭਰੀ ਹੈ ... ।

ਕਮਲਾ—ਤੇ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਇੰਨਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿਨਾ ਏਂ, ਇਹ ਦਸ
ਪਈ ਇਹ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ?

ਕੈਲਾਸ਼—ਖਤਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ਭੈਣ, ਜੇਕਰ ਇਕ ਮੁਲਕ ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ
ਮੁਲਕ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਗੋਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾ
ਲਈ ਲੜਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਏ ।

ਬਲਦੇਵ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਨਾ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਦਿਲ
ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਇਕ
ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ
ਹੀ ਇਕ ਮੁਲਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਛਾ ਜਾਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ...
ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੇਂਦੇ ...

ਕੈਲਾਸ਼—ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ?

ਬਲਦੇਵ—ਉਹ ਜੰਗ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਦਸਤਕਾਰੀ ਨੂੰ
ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ
ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ
ਬਹੁਤਾ ਨਫਾ ਖੱਟਣ ।

ਹਰੀਆ—(ਜ਼ਰਾ ਝੱਕ ਕੇ) ਬਾਬੂ ਜੀ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਜੰਗ ਲਗ ਗਈ ਤਾਂ
ਸਾਡਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਹੀ ਸਮਝੋ । ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ
ਫਿਕਰ ਹੀ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਕੈਲਾਸ਼—ਕਿਉਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫਿਕਰ ਲਗ ਗਿਆ ?

ਹਰੀਆ—ਬੀਬੀ ਜੀ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵਧ ਜਾਣਗੇ, ਫੇਰ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਦੀ ਬਲੈਕ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਬਲਦੇਵ—ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਬਲੈਕ
ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਹਰੀਆ—ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ ! ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ

ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ । ਤੇ ਵੱਡੇ ਬਾਉ ਹੋਰਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ
ਤਨਖਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਧਾਣੀ

(ਘਨੀਸ਼ਾਮ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਓ ਤੂੰ ਮਰਦਾ ਨਾ ਜਾਹ । ਜੇ ਭਾਅ ਵਧ ਗਏ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਵੀ
ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਵਧਾ ਦਿਆਂਗੇ ... ਕੈਲਾਸ਼ ਤੂੰ ਤਿਆਰ
ਨਹੀਂ ਹੋਈ ? ... ਚਲੋ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਸਿਨੇਮਾ ਚਲੀਏ ... (ਸਭ
ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਚਲ ਹਰੀਏ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਿਖਾ
ਲਿਆਈਏ ।

ਹਰੀਆ—ਚਲੋ ਜੀ, ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਕਰ
ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਿਨੇਮਾ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ
ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕਮਲਾ—ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੋ ਘੜੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਾਂਗੀ । ਹੇ ਰਾਮ !
ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਬਲਾ ਨੂੰ ਟਾਲ ।

(ਘਨੀਸ਼ਾਮ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਮੁਸਕਾਂਦਾ ਹੈ)

(ਬਲਦੇਵ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ)

ਕੈਲਾਸ਼—ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਨੀ ਆਂ । (ਜਾਂਦੀ ਹੈ)

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ ਬਲਦੇਵ ?

ਬਲਦੇਵ—ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਮਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਚਲਿਆਂ, ਸੁਣਿਐ ਜੰਗ
ਦੀ ਖਬਰ ਆਈ ਏ, ਸ਼ਾਇਦ ਅਜ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਵੇ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਜ਼ਰਾ ਮੁਸਕਾ ਕੇ) ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਅਮਨ ਕਮੇਟੀ ਜੰਗ ਨੂੰ
ਟਾਲ ਲਵੇਗੀ ?

ਬਲਦੇਵ—ਟਾਲ ਸਕੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ, ਪਰ ਮਾਮਾ ਜੀ, ਜੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲ ਸਕਦੀ ਏ ? ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗਿਆਈ ਬੁਰਾਈ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਰੱਬ ਵੀ ਹੱਥਲ ਹੋ ਬੈਠੇਗਾ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ ਕੀ ?

ਬਲਦੇਵ—ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਕ੍ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਮੁਨਾਸਬ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਜ਼ਬਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੰਗ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁਕ ਜਾਣਗੇ ।

ਘਨੀਸ਼ਾਮ—(ਹਸਦਾ ਹੋਇਆ) ਭੈਣ, ਸੁਣੀਆਂ ਨੀ ਬਲਦੇਵ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ? (ਬਲਦੇਵ ਨੂੰ) ਜੰਗ ਤਾਂ ਮੁਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਈ ਆਏ ਨੇ । ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਵਟੀਂਦੀ ਏ ? ਅਖੇ ਟਿੱਡੀ ਟਪੇਗੀ ਤਾਂ ਪਹਾੜ ਢਾਹ ਲਵੇਗੀ ?

ਬਲਦੇਵ—ਪਰ ਕੀੜੀ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਦੀ ਜਾਨ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ ।

(ਪਰਦਾ)
